

Tadeusz Reroń

"Tanatologia : zarys problematyki moralnej", Paweł Bortkiewicz, Poznań 2000 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 8/2, 213-214

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Paweł Bortkiewicz, *Tanatologia. Zarys problematyki moralnej*.
Wyd. Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. A. Mickiewicza
w Poznaniu, Poznań 2000, ss. 296.

Jednym z charakterystycznych przejawów myśli współczesnej jest refleksja nad śmiercią, refleksja wieloaspektowa i dokonywana z różnych pozycji ideologicznych. Jest ona tym bardziej zastanawiająca, że dokonuje się w czasach, które nacechowane są uwielbieniem dla konkretnych osiągnięć nauki i techniki, pogonią za sukcesem i wartościami życia, a także pewnego rodzaju fascynacją witalizmem.

Umieranie to proces rozciągnięty w czasie. Przejawia się w zanikaniu czynności życiowych ustroju ludzkiego i okresowej śmierci klinicznej. Proces ten może dziś zostać zahamowany, a nawet odwrócony przez zastosowanie odpowiednich działań reanimacyjnych i terapeutycznych. Proces właściwy śmierci naznaczony jest agonią. Poprzedza bezpośrednio śmierć właściwą człowieka. Charakteryzuje się wzmagającymi się upośledzeniami organizmu, które prowadzą do całkowitej destrukcji wszystkich organów biorących czynny udział w procesach życiowych. Człowiek musi się z faktem śmierci pogodzić i do niej przygotować. Spotkanie ze śmiercią dotyczy także rodziny, personelu medycznego i duszpasterzy.

Ostatnie lata przyniosły pokaźną bibliografię, w tym także teologiczną, dotyczącą zagadnienia śmierci. Odnaleźć w niej można pewne reminiscencje myśli Soboru Watykańskiego II i myśli posoborowej, która tak bardzo uwypukliła godność osoby, życia ludzkiego, a także dokonała pewnych nowych przesunięć w spojrzeniu na eschatologię. Temu właśnie zagadnieniu poświęca swoją uwagę wykładowca teologii moralnej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu ks. prof. Paweł Bortkiewicz.

W swej pracy Autor ustawił zarówno wydarzenie śmierci, jak i akt umierania w kontekście teologicznej nadziei. Ten kontekst nadaje zarówno śmierci, jak i człowiekowi umierającemu szczególnie wymiar i walor, a mianowicie walor chrześcijański.

Podstawowymi źródłami, z których korzysta ks. Bortkiewicz są pozycje z literatury polskojęzycznej, zarówno autorów polskich, jak i zagranicznych. W niniejszym opracowaniu odwołuje się także do tekstów źródłowych, wykraczających poza ramy czasu zakreślone tematem. Stąd też w rozdziale drugim paragrafy mają charakter zarysu historycznego myśli Kościoła, wyrażonej w Tradycji, w pismach Ojców Kościoła i dokumentach Magisterium.

Rozdział pierwszy przedstawia zarys fenomenologii śmierci i umierania. Autor czyni to ukazując jej egzystencjalny wymiar, a także nakreśla typologię postaw kulturowych wobec śmierci. Następny etap refleksji prezentuje wydarzenie śmierci w interpretacji biblijnej, ukazując integralność rozwoju objawienia biblijnego, dotyczącego nadziei w relacji do śmierci.

W trzecim rozdziale przedstawiona jest interpretacja teologiczna śmierci, od myśli Ojców Kościoła po współczesne prądy myślowe. Rozdział czwarty natomiast ukazuje etos umierania w kontekście wartości specyficznie chrześcijańskich. W tym rozdziale ukazane są niektóre problemy moralne związane z umieraniem, które w świetle wiary i nadziei chrześcijańskiej mogą stać się szansą człowieka na uzyskanie pewności życia.

Ostatni rozdział, najbardziej obszerny, stanowi implikację wskazań nakreślonego etosu chrześcijańskiego do konkretnych zagadnień tanatologicznych. Autor podejmuje ważne zagadnienie dotyczące komunikowania prawdy człowiekowi umierającemu, leczenia paliatywnego, a także eutanazji.

Pozycja poświęcona problemom moralnym w tanatologii ma niewątpliwie duży walor poznawczy i naukowy. Jest przeznaczona dla teologów, lekarzy oraz studentów nie tylko medycyny i teologii, ale także innych wydziałów uniwersyteckich. Jest ona adresowana również do duszpasterzy, gdyż dostarcza im materiału, który może być wykorzystany w rozważaniach na temat ludzkiej egzystencji, a zwłaszcza jej finalnego stadium.

ks. Tadeusz Reroń

Śladami Boga i człowieka. Księga Pamiątkowa dedykowana
ks. prof. dr. hab. Janowi Kowalskiemu, red. J. Orzeszyna,
Kraków 2000, ss. 520. Wyd. Papieska Akademia Teologiczna

Ks. prof. Jan Kowalski jest postacią znaną i cieszy się wysokim autorytetem naukowym. Pracuje od wielu lat na Papieskiej Akademii Teologicznej w jej Wydziale Teologicznym. Tenże Wydział w jego osobie posiada samodzielniego pracownika nauki w zakresie teologii moralnej. Z okazji Jubileuszu 25-lecia pracy naukowej jego przyjaciele i wdzięczni uczniowie wydali Księgę Pamiątkową, która stanowi świadectwo o jego wielkim dynamizmie działalności dydaktyczno-naukowej, organizacyjnej i duszpasterskiej w Kościele, zarówno w Polsce, jak również poza jej granicami, a zwłaszcza na obszarze krajów języka francuskiego i niemieckiego.

Księga Pamiątkowa oprócz słów wstępnych kard. F. Macharskiego, listu kard. H. Gulbinowicza oraz listu abp. S. Nowaka i słowa Rektora PAT bpa T. Pieronka zawiera cztery rozdziały. Pierwszy ukazuje życie i dzieło ks. J. Kowalskiego. Wśród znanych autorów pierwszego rozdziału trzeba wskazać na A. Marcola, który dokonuje charakterystyki sylwetki naukowej Księdza Profesora. Ciekawym pomysłem jest przeprowadzenie wywiadu z Jubilatem. B. Mielec stawiając pytania przyczynia do się przywołania wielu cennych wspomnień i ukazania problemów, którymi powinna się zająć aktualnie teologia moralna. Księga zawiera także pokazną bibliografię prac naukowych ks. prof. Kowalskiego oraz prac napisanych pod jego kierunkiem w Krakowie i we Wrocławiu.

Drugi dział nosi tytuł: *W kręgu zagadnień historycznych i metodologicznych*. Bardzo interesujący jest tu m.in. artykuł S. Rosika na temat autonomii w moralności. Na wzmiankę zasługuje w tym dziale również artykuł I. Deca o rehabilitacji filozofii w teologii, A. Młotka na temat ascetyzmu starochrześcijańskiego oraz J. Swastka o aktualności nauki św. Tomasza z Akwinu.

W dziale trzecim przyjaciele i uczniowie Profesora naświetlają współczesne wyzwania stawiane teologii moralnej. Jednym z ważnych współczesnych wyzwań stawianych teologii moralnej jest dążność do jedności Europy. W Księdze Pamiątkowej piszą na ten temat: J. Krucina (*Różnorodność Europy – moc jednocząca*), A. Marcol (*Konieczność odnowy humanistycznych i chrześcijańskich wartości na Wschodzie i Zachodzie*), J. Piegsa (*Europa muss seine christliche Seele wiederfinden*) i J. Pryszmont (*Inspiracje chrześcijańskiego*